

О. О. Григор,
к. держ. упр., Черкаський державний технологічний
університет

ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ НАУКИ, УНІВЕРСИТЕТІВ, ПРИВАТНОГО СЕКТОРА І ДЕРЖАВИ В ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

У статті розглянуто вплив процесу глобалізації світового господарства на формування економіки, заснованої на знаннях. Проведено дослідження основних напрямів розвитку науки і технологій, проаналізовано їх вплив на економіку і суспільство.

The influence of the process of world economy globalization on formation of knowledge based economy is considered in the article. Research of basic directions of science and technology development is conducted and their influence on economy and society is analyzed.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Прискорення процесу глобалізації світового господарства, формування економіки, заснованої на знаннях, призводить до необхідності дослідження основних напрямів розвитку науки і технологій, а також аналізу їхнього впливу на економіку і суспільство. Темпи розвитку науки, наукоємних галузей і технологій відтворюють динаміку економічного розвитку країни. Рівень розвитку цих напрямів є чинником, який визначає межу між багатими і бідними країнами. Сьогодні наука є пріоритетною галуззю високорозвинутих країн. І це розглядається з економічної точки зору, зокрема за величиною засобів, що витрачаються на наукові дослідження, за вартістю використуваного устаткування і розміром отриманого економічного ефекту від використання різних наукових відкриттів або нових технологій.

Сучасна постіндустріальна економіка характеризується винятково швидким розвитком науки і її перетворенням на безпосередню продуктивну силу суспільства. Наукоємкі галузі й високі технології в даний час відіграють провідну роль в розвитку економіки. У них матеріалізується основна частина результатів НДДКР, вони визначають попит на досягненнях науки і створюють фундамент пропозиції матеріально-речових й

інформаційних інновацій практично для всіх галузей економіки. Результати НДДКР, що отримують у високотехнологічних галузях, сприяють розвитку інших секторів національних економік. Для України актуальним питанням постає розроблення ефективної державної політики розвитку науки, наукоємних галузей і технологій. Необхідне формування даної політики на всіх рівнях державотворення.

З урахуванням наявного потенціалу академічної, вузівської та галузевої науки Україна має активно долучитися до створення нових поколінь техніки і технології [1, с. 8].

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Вплив процесу глобалізації світового господарства на формування економіки, заснованої на знаннях, все частіше розглядається вітчизняними вченими. Ці питання досліджуються в працях В. Гейця, С. Єрохіна, Б. Данилишина, В. Найдьонова, І. Сергієнка, М. Згуровського, В. Черняка, І. Юхновського, А. Наливайка, М. Корецького, О. Дація та ін. Сучасні тенденції вимагають більш комплексного підходу до формування економіки, заснованої на знаннях. Більш активно необхідно використовувати світовий досвід щодо входження України в глобальний освітній простір.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Завданням даного дослідження є розгляд та аналіз впливу процесу глобалізації світового господарства на формування економіки, заснованої на знаннях. Актуальним питанням є дослідження основних напрямів розвитку науки і технологій, а також аналізу їхнього впливу на економіку і суспільство. Впровадження досягнень науки багато в чому визначає не тільки конкурентоспроможність національних економік, але і комерційний успіх окремих фірм і компаній. Особливістю сучасного етапу розвитку світового господарства стало перетворення досягнень науки на новий вид ресурсу. Інтелектуальний ресурс стає новим видом ринкового товару, попит на який постійно зростає.

ВИКЛАДЕННЯ ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Сьогодні наукові дослідження перетворилися на систему накопичення і реалізації нових знань, а наука стала чинником економічного зростання. Розвиток фундаментальної науки завжди стимулював зростання прикладних досліджень. Завдяки їй досягненням в технологічній базі виробництва відбуваються якісні зміни, які здійснюються спільно із зростанням рівня кваліфікації робочої сили і продуктивності праці. На базі наукових відкриттів і великих досягнень формуються нові галузі, розширюється асортимент продукції, здійснюються радикальні зміни у організації праці, формується новий підхід до управління виробництвом, інтенсифікуються всі економічні процеси.

Сьогодні метою кожної цивілізованої держави є побудова інформаційного суспільства, суспільства, яке здатне винаходити і використовувати високотехнологічні інноваційні досягнення. Неможливим є довготривале економічне зростання без принципово нових ідей і механізмів. Інновації сьогодні є шляхом до високорозвиненої конкурентоспроможної постіндустріальної держави [2, с. 180].

Оцінка інтелектуальних продуктів наукової сфери, включаючи об'єкти інтелектуальної власності, має ряд особливостей, в числі яких:

- першорядне значення особистості в науковій сфері;
- унікальність праці і її продукту;
- втілення в результатах наукової праці не тільки сьогодення, але і минулої праці;
- разовий характер витрат живої і упредметненої праці в процесі створення того або іншого наукового продукту;
- високий ступінь невизначеності термінів і вірогідності досягнення намічених наукових результатів;
- відсутність прямого зв'язку між витратами і результатами, витраченим часом, інтелектуальними зусиллями і значущістю наукового продукту;

— складність оцінки творчої праці і її продукту, неадекватна інтелектуальним витратам дослідника оплата праці;

— необмежені можливості тиражування наукового продукту.

Ринок інтелектуальних продуктів має свою специфіку, головними характеристиками споживної вартості яких є їх новизна, оригінальність, унікальність, а також своєчасність, потенційна або реальна прибутковість. Продукти наукової праці можуть знов споживатися в науці. Велика частина результатів фундаментальних досліджень використовується як безпосередньо в науковому процесі, так і є базою для майбутніх наукових робіт. Найбільш продуктивними з цієї точки зору є дослідження, результати яких виражаються у вигляді видатних наукових відкриттів.

Інтелектуальні продукти застосовуються також в галузях матеріального і нематеріального виробництва, де вони можуть виступати джерелом різноманітних інновацій, економічного і соціального ефекту, прибутку. Велике значення має використання нових наукових ідей і розробок в нематеріальній сфері, особливо в освіті. Взаємозв'язок фундаментальних і прикладних досліджень, розробок і промислового виробництва активізує створення таких об'єктів інтелектуальної власності, як винаходи.

В умовах розвиненого ринку інтелектуальних продуктів наукової сфери баланс інтересів виробника і споживача може бути досягнутий в ціні інтелектуальних продуктів, що наближається до рівноважної, і процес їх комерціалізації здійснюється без особливих ускладнень.

Розвинутий ринок інтелектуальних продуктів, зокрема об'єктів інтелектуальної власності, може бути охарактеризований як система економічних відносин, за допомогою яких на основі динаміки попиту і пропозиції здійснюються:

— специфікація і передача прав власності на інтелектуальні продукти;

— розподіл ринкового простору між конкуруючими варіантами використання цих продуктів і виробництва на їх основі товарів;

— реалізація цих товарів з розподілом доходів, що відповідають інтересам суб'єктів, що беруть участь у створенні і виробництві інтелектуальних продуктів [3. с. 495].

При цьому інтереси продавців і покупців узгоджуються як безпосередньо, так і через інститут посередництва. Рівень цін зумовлюється, зокрема, різними варіантами комерціалізації прав на матеріальні інтелектуальні продукти, включаючи об'єкти інтелектуальної власності.

Проте, якщо споживачем інтелектуальних продуктів є саме наукове співтовариство і держава, що фінансує наукові дослідження, то ринкові відносини в цій сфері мають обмежений характер. Тут вступають в

дію норми і традиції, властиві науці як особливому соціальному інституту, в рамках якого створюються суспільні блага.

Тільки за таких умов наука може виконувати свої основні функції — генерування і акумуляції знань, передачі їх новим поколінням учених, в сферу освіти, культури, виробництва, управління.

У зв'язку з особливою місією науки виникають зовнішні фактори, що виявляються у використанні знань, інтелектуальних продуктів без їх оплати. Зовнішні фактори можуть бути пов'язані й з мережевим ефектом внаслідок розвитку передачі знань, інформаційних технологій, що забезпечує широку доступність інформаційних продуктів. Вони виявляються також при використанні інтелектуальних продуктів не тільки в суспільних, але і в приватних благах. Наприклад, інноватор нерідко не може встановити ціну, яка буде адекватна новизні і унікальності інтелектуального продукту у зв'язку з обмеженістю споживчого попиту. В результаті споживач отримує додаткову вигоду, так званий споживчий надлишок.

Все це приводить до соціально-економічної вигоди, підвищення якості продукції, появи на ринку нових доступних товарів і послуг, зниження їх цін, активізації конкуренції і зрештою — до вирашу споживачів. Розуміння цього національними урядами сучасних країн-лідерів у післявоєнний період привело до істотного розширення мережі державних лабораторій і інститутів, збільшення частки державного фінансування і посилення регулюючих функцій держави у сфері науки. Така державна політика послужила могутнім стимулом розвитку національних інноваційних систем в другій половині ХХ століття.

Найяскравіше ці тенденції виявилися в США, Великобританії, Франції і Німеччині. У ряді інших країн, де лідером науково-технічного розвитку був і залишається приватний сектор (наприклад, в Швеції), уряди реалізують наукову політику, спираючись на непрямі, стимулюючі інноваційну активність, заходи. Зокрема, використовуються наступні заходи економічної і бюджетної політики:

— вклучення витрат на дослідження і розробки приватного сектора в собівартість продукції;

— списання значної частини наукового устаткування за прискореними нормами амортизації;

— застосування системи адресних податкових пільг, направлених на постійне нарощування обсягу наукових витрат на підприємствах і в корпораціях;

— пільгове кредитування науково-технічних розробок і пайове фінансування великих проектів;

— створення інституційних умов для розвитку венчурного фінансування;

— безплатна передача або надання на пільгових умовах державного майна, або землі для організації інно-

ваційних підприємств, — в основному у сфері вищої освіти.

Розвиток науки, що став державним пріоритетом, надав сильний і глибокий кумулятивний ефект: посилися позиції держави в науково-технічній сфері, змінилися традиційні механізми взаємодії окремих секторів національних інноваційних систем, підвищилася роль науки в суспільно-економічному розвитку.

Під впливом процесу одержавлення наукової діяльності змінилися умови функціонування науки в підприємницькому секторі. У таких галузях, як електроніка, авіа- і ракетобудування, машинобудування і так далі, корпорації організують і розвивають наукові підрозділи, головним чином, для виконання державних замовлень.

Це вносить істотні корективи до ринкової стратегії в цілому і в організацію науково-дослідної роботи зокрема.

Економічні результати діяльності великих корпорацій, орієнтованих на виробництво наукоємкої продукції, значною мірою визначаються рівнем політичної взаємодії з національними урядами, доступом до контрактів на науково-дослідні розробки. В даний час корпорації, що фінансуються державою і мають замовника в її обличчі, відрізняються підвищеними темпами економічного зростання, ефективністю виробництва, стійкістю фінансової діяльності. Проте, в цілому, обсяги і пріоритети наукових досліджень у корпоративному секторі визначаються, в першу чергу, завданнями підтримки конкурентоспроможності і меншою мірою залежать від потреб державних відомств.

Особливістю американської інноваційної системи є досить тісний взаємозв'язок промислових корпорацій і університетів.

Децентралізація вищої освіти, фінансування державних навчальних закладів властями штатів, а не з федерального бюджету, означають тісну прив'язку напрямів дослідження до економічних потреб кожного регіону. Американська система вищої освіти поступається європейській за якістю наукової підготовки, але перевершує за масштабами і за інтегрованістю у вирішенні практичних потреб реального сектора. Американські університети дуже швидко реагують на появу нових технологій і галузей, розширюючи підготовку фахівців у відповідних галузях. У свою чергу, завдяки цьому промисловість швидше освоює нові методи виробництва і технології.

За останні 10—15 років глобалізація почала робити значний трансформуючий вплив на національні системи вищої освіти. На думку П. Скотта, глобалізація — це, можливо, найбільш фундаментальний виклик, з яким зіткнулася вища школа за всю більш ніж тисячолітню історію свого існування [4; с. 3].

Твердження, що вища школа завжди була інститутом інтернаціональ-

ним, в принципі, не береться під сумнів. У історії інтернаціоналізації університетів виділяються три основні етапи цього процесу.

Перший етап охоплює період розвитку перших європейських університетів з епохи середніх віків і Відродження до XVIII століття. На цьому етапі мобільність студентів і викладачів неухильно росте завдяки використанню в навчальному процесі латині. Доступ до навчання у всіх університетах достатньо вільний.

Другий етап — між XVIII століттям і Другою світовою війною — характеризується постійно зростаючим експортом розвиненими країнами принципів побудови своїх освітніх систем у менш розвинені. Найвиразніше це виявилось у відносинах між метрополіями і колоніями. В процесі інтернаціоналізації росте міжнародний обмін науковими знаннями. Підвищується міжнародна мобільність студентів, хоча і не такими темпами, як на першому етапі.

На третьому етапі — з часу закінчення Другої світової війни до початку 90-х років — статус вузівської науки радикально змінився. Масштаби, структуру і пріоритети досліджень почали визначати надання контрактів на науково-дослідні розробки і фінансування з державного бюджету. Одночасно активізувався процес інтернаціоналізації освіти як в розвинених, так і в країнах, що розвиваються. Розпад колоніальної системи зумовив нову тенденцію значного збільшення міжнародної мобільності студентів з колишніх колоній, орієнтованих на здобування освіти в провідних університетах. Практично всім університетам довелося перебудувати свої навчальні плани і програми з метою їх адаптації до вимог зарубіжних студентів.

Політична ситуація епохи "холодної" війни наклала істотний відбиток на спрямованість непересічних між собою двох міжнародних потоків студентів. У СРСР і країнах РЕВ навчалася молодь з країн соціалістичної орієнтації, що розвиваються, в державах Заходу — з країн, що розвиваються з капіталістичною орієнтацією. Закінчення цього етапу інтернаціоналізації співпало з розпадом СРСР і соціалістичного табору в Європі [4; с. 7].

Сучасний етап інтернаціоналізації вищої школи і її глобалізації почався в 90-ті роки XX століття. У його рамках американський дослідник Б.Д. Денмен пропонує розрізняти інтернаціоналізацію і глобалізацію вищої освіти, а також глобалізацію університетів. На його думку, глобалізація вищої освіти має тенденцію концентруватися на усесвітніх проблемах, таких як: доступ, співпраця і справедливість з акцентом на розповсюдження знань і розподіл праці. При глобалізації університетів відбувається укрупнення університетів у цілому, захоплення ними поля посилення свого впливу, помітності і/або завоювання частки ринку на світовій аре-

ні. В цілому, глобалізацію необхідно розглядати як стандартизацію, економічну інтеграцію і крос-культурну проникність. А процес інтернаціоналізації у сфері науки вищої школи він визначає як інтеграцію окремих навчальних закладів і систем утворення окремих країн, а глобалізацію — як їх конкуренцію [5; с. 17].

Глобалізація у сфері вищої освіти має різні аспекти: економічний, політичний, культурний і технологічний.

Економічний аспект виражається в появі на освітній арені двох протилежних сил. Ці сили, конкуренція яких оформилася протягом останнього десятиліття, можна охарактеризувати як:

— традиційні (державний сектор національних систем вищої освіти, що історично склався) — традиційні університети;

— нові, що виникли в результаті наростання глобальних тенденцій у світовій економіці, впровадження ринкових відносин і корпоративної поведінки у сферу вищої освіти (прибуткові і неприбуткові освітні корпорації) — приватні й корпоративні університети. Співвідношення традиційних і нових сил стрімко і постійно змінюється. Число останніх зростає, особливо за останні 10 років.

З економічної точки зору глобалізація вищої освіти виступає як процес, в результаті якого національні провайдери вищої освіти, раніше обмежені в наданні послуг рамками державних кордонів країн перебування, почали експортувати ці послуги в інші країни.

Економічний аспект глобалізації вищої освіти проявляється в наступних чинниках:

1. Зростання взаємозв'язку і взаємозалежності національних економічних систем. Результатом сучасних інтеграційних процесів повинне стати створення єдиного загальносвітового ринку капіталів, товарів і послуг на базі ТНК.

2. Посилення мобільності основних факторів зростання виробництва — капіталу, робочої сили, технологій, інформації. Цим визначається прагнення традиційних і нових сил підвищити мобільність студентів і викладачів. При цьому перші хочуть працювати за традиційною схемою експорту освітніх послуг (очне навчання з виїздом студентів у країну місцерозташування університету), а другі прагнуть використовувати експорт своїх послуг (транснаціональна освіта). Транснаціональна освіта — це будь-яка викладацька діяльність, пов'язана з навчанням, під час якої студенти знаходяться в країні, відмінній від тієї, в якій знаходиться навчальний заклад, що надає освіту. Визначальною ознакою транснаціональної освіти є перетин державних кордонів не студентами, як було раніше, а викладачами і (або) навчальними матеріалами незалежно від того, чи організовується в країні філія університе-

ту, або матеріали пересилаються за допомогою засобів зв'язку.

3. Повернення до всеосяжного використання світовою спільнотою ринкових механізмів і демократії на протипагу командним і регульованим економічним структурам. Для традиційних сил вищої школи поворот від щедрої фінансової підтримки держави до відновлення автономії вищої школи. Ця позиція може серйозно позначитися на майбутній розставці сил у сфері вищої освіти на користь нових провайдерів, що є породженням ринку.

4. Виникнення і розвиток національних економік відкритого типу, подальша лібералізація торгівлі товарами і сфери послуг. Відкрита економіка припускає розумну доступність внутрішнього ринку для припливу іноземного капіталу, товарів і послуг, технологій, інформації, робочої сили. Рецепти нового економічного порядку встановлюються ВТО, що приступила до обговорення і розробки провідних принципів і положень про надання освітніх послуг з метою ініціації вільної міжнародної торгівлі у сфері вищої освіти. В результаті отримання знань набуває характер ще однієї торгової трансакції. Ця тенденція негативна для традиційних сил, що не звикли і не вміють працювати в ринкових умовах, не розглядають освіту як товар.

5. Поява феномена стимулювання споживчого попиту. Основоположником такого стимулювання є США, де і виникла тенденція обов'язкового задоволення споживчого попиту в товарах і послугах як приватним, так і державним сектором. По відношенню до вищої освіти дію цього принципу важко переоцінити. Нові сили зробили його лейтмотивом своєї діяльності. Традиційні сили можуть змінити ідеологію служіння інтересам споживача тільки у разі відмови самого суспільства від його колишніх інтересів, тобто, наприклад, при значному скороченні або припиненні державної підтримки.

6. Орієнтація розвинених країн на перехід до економіки знань як основного джерела сили і багатства, де ключовою формою капіталу стане інтелектуальний капітал. Економіка, що базується на знаннях, приведе до виникнення глобального ринку праці зі стійким попитом на кваліфікованих кадрів, що мають міжнародну підтверджену кваліфікацію. Цей чинник схилить чашу вагів на користь традиційних сил вищої школи. Оскільки університети, на відміну від освітніх провайдерів, не тільки акумулюють і транслюють, але і генерують нові знання. У цьому полягає одна з їх головних переваг [4; с. 10—13].

Аналізуючи дію цих шести економічних чинників на сферу вищої освіти, можна припустити, що надалі співвідношення сил тут може скластися на користь нових сил. Так, якщо способи адаптації до дії першого і другого чинників традиційними уні-

верситетами вже вироблені (інтеграція і збільшення експорту освітніх послуг), то адаптація до ринкових умов повною мірою їх ще чекає.

У нових сил на дію перших двох економічних чинників глобалізації вироблені свої ефективні адаптаційні механізми, зрештою ці чинники, можливо, і не дадуть в майбутньому додаткових переваг тій або іншій стороні. Зате ринкові умови функціонування для нових сил — це їх стихія. В результаті ключовою перевагою в конкурентній боротьбі традиційних і нових університетів може стати здібність вищої школи до генерації знань.

Соціальна нерівність в доступі до вищої освіти в окремих регіонах світу також посилюється. У країнах, розташованих на південь від Сахари, можливість здобути вищу освіту для молоді в 17 разів нижча, ніж в індустріально розвинених державах. Ця обставина сприятиме прискореному розвитку нових сил вищої школи, що віддають перевагу схемі транснаціональної освіти.

Можна припустити, що політичний аспект глобалізації створює приблизно рівні шанси для майбутнього традиційних і нових сил вищої школи. Проте у традиційних університетів є певна перевага перед молодими освітніми провайдерами, — те, що в них зосереджена підготовка політичної еліти суспільства. Формуючи світоглядну позицію молодого покоління, яке готується до умов життя і роботи на глобальному світі, вища школа може робити істотний вплив на пом'якшення проблеми глобалізації політичної спрямованості на користь всього суспільства, а не окремої його частини.

Культурний аспект глобалізації зумовлений появою могутніх потоків культурної інформації і споживчих образів, що оформилися у вигляді експансії культури західного зразка, що насаджується за допомогою сучасних засобів телекомунікацій по всьому світу. Ця проблема тісно переплетена з економічними і політичними аспектами глобалізації.

Система освіти залишилася єдиним інститутом держави, що формує основи духовного багатства особи в усьому світі, що глобалізується, проте вища школа в нашій країні не зможе протистояти культурній агресії Заходу без підтримки інших інститутів держави.

Вища школа, що традиційно критикується за свій консерватизм, але завдяки цьому не піддалася загальній американізації, як багато інших суспільних інститутів, може в майбутньому мати достатньо серйозні переваги перед комерційною присутністю освітніх провайдерів з англомовних країн. Сама поява і розповсюдження впливу західних провайдерів на території національної держави може сприйматися як нова форма освітнього неоколоніалізму, що завдає збитку цінностям національної культури. Тенденції стимулювання споживчого попиту, що проявляється у прагненні

урядів до подальшої лібералізації сфери вищої освіти, створюватимуть подальшу загрозу втрати національній самобутності та культури.

Технологічний аспект глобалізації вищої школи сьогодні вважається одним з ключових. Він полягає у величезних можливостях процесів обробки, накопиченні і передачі інформації, які виникли в результаті злиття інформаційної і комунікаційної технологій. Такі технології є своєрідним будівельним фундаментом глобалізації, багатом в чому забезпечуючи виникнення і подальший розвиток економіко-політичних і культурних тенденцій процесу глобалізації.

Технологічний аспект — найбільш позитивний для суспільства. Перспективи подальшого використання інформаційно-комунікаційних технологій в економіці знання, справді, безмежні. Для традиційних і нових сил вищої школи переваги технологічного аспекту глобалізації цілком визначатимуться їх активністю у використанні таких технологій в навчальному і науковому процесах. Істотну роль у цих умовах гратиме відповідна державна політика.

У сфері вищої освіти ці технології дозволяють не тільки скорочувати витрати на навчання студентів завдяки переміщенню навчальних курсів і бібліотечних матеріалів у онлайнове середовище, але і розширити доступ до вищої освіти, а також реалізувати концепцію безперервної освіти впродовж усього життя шляхом створення віртуальних університетів, розвитку дистанційної системи навчання і деяких форм транснаціональної освіти.

ВИСНОВКИ ТА НАПРЯМКИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

В умовах глобалізації світової економіки відбувається поглиблення розриву між провідними постіндустріальними країнами і країнами, що розвиваються. В цілому це пояснюється тим, що всі сучасні країни поділяються залежно від стадії розвитку капіталізму: у передових панує вищий, державно-корпоративний капіталізм, заснований на економіці знань. В епоху глобалізації в національних економіках таких країн постіндустріального типу принципово нова інноваційна система, в рамках якої безперервно зароджуються і генеруються нововведення, що зумовлюють економічне зростання і конкурентоспроможність таких господарських систем на світовому ринку.

У країнах, що розвиваються, навпаки, домінують відносини нижчого капіталізму, заснованого на примітивних технологічних устроях.

Вищий капіталізм домінує над нижчим і економічно пригнічує його, оскільки набагато сильніший за концентрацією, масою використання промислового і фінансового капіталу. Звідси витікає поділ країн на позичальників і кредиторів. Країни, що відстають економічно і технологічно, потрапляють в боргову залежність

від передових, стаючи об'єктами жорсткої монетарної експлуатації. Зосереджені на видобутку природних ресурсів, такі країни змушені погашати борги вивозом значної частини сировини. Внутрішня політика країн, що розвиваються, підкоряється політиці іноземного капіталу.

Сьогодні для України, що інтегрується в світовий ринок, існує реальна загроза залишитися і закріпити свій статус в числі країн експортно-сировинного типу. Для того, щоб уникнути цього, необхідний ряд інституційних умов, зокрема і перш за все, — пріоритет державної політики в сфері розвитку освіти, науки і технологій, створення сприятливих умов для інноваційного зростання. Тільки реалізація подібної політики може дозволити країні, що відкриває себе світовому ринку, зайняти гідне місце в системній ієрархії світової економіки.

В Україні сьогодні тільки розпочинається формування сфери НДДКР сучасного типу, інноваційні структури розвиваються досить повільно. Проте, перед країною стоїть завдання модернізації її науково-технічного сектора, яке має масштабний, стратегічний характер. Без серйозних змін у сфері НДДКР, без розвитку науково-технічного потенціалу країни Україна не зможе вирішити задачу переходу від експортно-сировинного типу її сучасного економічного розвитку до технологічного типу розвитку на базі преробної промисловості, передової техніки і прогресивних технологій. Вирішення цієї задачі сьогодні має для України принципово важливе значення.

Для того, щоб визначити пріоритетні напрями відповідної політики в Україні, необхідно сьогодні систему української освіти розглядати як стратегічний ресурс підвищення конкурентоспроможності нашої країни в процесах глобалізації.

Література:

1. Фінансово-економічні механізми інноваційно-інвестиційного розвитку України: колективна наукова монографія / Кириченко О.А., Єрохін С.А. та ін.; за наук. ред. д.е.н., проф. О.А. Кириченко. — К.: Національна академія управління, 2008. — 252 с.
2. Геєць В.М., Семиноженко В.П. Інноваційні перспективи України — Харків: Константа, 2006. — 272 с.
3. Кастельс М. Становление общества сетевых структур / М.Кастельс // Новая постиндустриальная волна на Западе: антология; под ред. В.Л. Иноземцева. — М.: Academia, 1999. — С. 494—505.
4. Скотт П. Глобализация и университет // Alma mater. — 2000. — № 4.
5. Денмен Б.Д. Проявление транснациональных схем (структур) обмена в области образования в регионах Европы, Северной Америки и Тихоокеанской Азии // Высшее образование в Европе. — 2001. — № 2.

Стаття надійшла до редакції 25.11.2009 р.